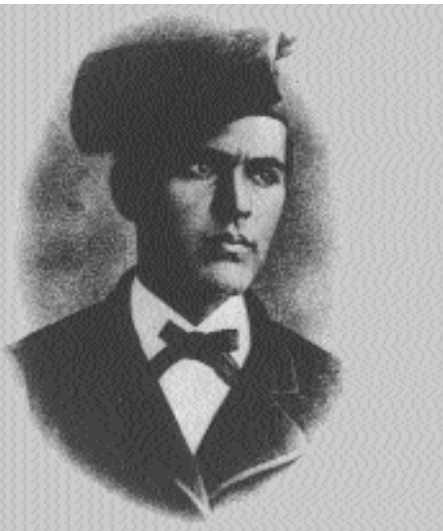

Verdaguer i Gaudí

Antoni Boada

Pel novembre de 1965 el Cellar d'Art de la Pobla de Claramunt va honorar Verdaguer, commemorant el primer centenari de la revelació poètica del gran creador de la nostra parla. Pel març de 1967 honorà un altre geni, Antoni Gaudí i Cornet, artífex d'un monument que serveix de símbol de la nostra Barcelona: el Temple de la Sagrada Família. En aquella ocasió el Cellar d'Art ens presentà un caire de l'obra de l'eximí arquitecte, gairebé inèdit: el mobiliari dissenyat per Gaudí; una demostració més de la potència creadora del geni.

Jacint Verdaguer

Com a verdaguerians ens plau posar de relleu el fet que dins aquelles parets es rememorà el record del primer poeta de Catalunya i d'aquell qui de la pedra sabé fer-ne poesia.

A l'entorn de Verdaguer es mogueren tots els personatges de més relleu de l'època. Gaudí fou un d'ells. I és sota aquest aspecte que presentarem la figura del superdotat. La relació que existí entre els dos personatges és provada. Però, a més, és curiós d'anar assenyalant algunes de les similituds en algunes circumstàncies de llur vida.

Començant, com a exemple, amb el seu lloc de naixença: respecte a Gaudí hi ha qui defensa amb tot el braó que va néixer a Reus. Altres, amb no menys coratge, defensen que nas-

Plau-me dedicar aquest article a l'amic senyor Joan Bassegoda i Nonell, doctor en arquitectura, president dels Amics de Gaudí, sobretot perquè mossèn Cinto va casar el seu avi, el senyor Bonaventura Bassegoda.

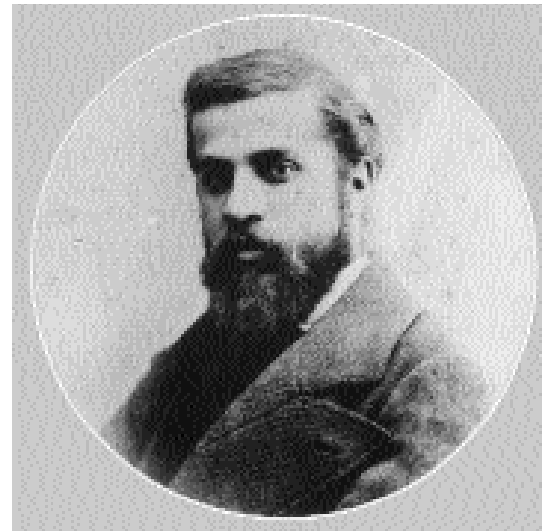
qué a Riudoms, al mas de la Calderera. Quant a Verdaguer, si aneu a Folgueroles us mostraran quatre cases on diuen que hi nasqué el poeta. I ja hi ha qui diu –Josep M. Claramunt en *El llibre de las curiosidades*– que mossèn Cinto no està enterrat a Montjuïc sinó a Tavèrnoles.

Una altra similitud: Tots dos genis sofriren el seu calvari, el de la incomprensió. Verdaguer fou escarnit, titllat de boig, li varen negar el pa i la sal, i la comunió, que era el que més desitjava. Gaudí fou ridiculitzat a través de l'acudit, de l'article biliós i del poema irònic.

Blai Bonet deixà escrita, en el pròleg del llibre del malaguanyat Enric Casanelles *Nueva visión de Gaudí*, aquesta frase: «Antoni Gaudí: creador de espacis para hijos de Dios». No temples representatius de Déu, sinó temples per als fills de Déu. Comparant aquest aspecte de l'obra gaudiniana amb l'obra verdagueriana, també podem aparellar-los. Vegem-ho. El misticisme de mossèn Cinto, diferent del de santa Teresa i sant Joan de la Creu, no està, com la d'aquests sants, en contacte directe amb Déu, sinó que va a Déu passant primer a través del poble. Resumint: Gaudí, crea espais per als fills de Déu; Verdaguer fa poesia mística per als fills de Déu.

Però, abans no arriben a aquest punt de serenitat, hauran de passar per idèntics períodes de titubeig: ni Gaudí ni Verdaguer no trobaren joveçanament el seu veritable camí a seguir. Casanelles ens parla d'un Gaudí inclinat a un «dandisme pletòric i epicuri, amant de menjar bé, freqüentador de salons i vetllades musicals, Liceu, anticlerical, indiferent en matèria religiosa i, per no dir ateu del tot, direm vorejant l'ateisme». Quant a Verdaguer, el qua-

dre no és tan negre; però tots li sabem els titubeigs de joventut per a seguir la carrera sacerdotal, inclinacions vers la militar, somnis d'embarcament vers les Amèriques, els enamoraments, la poesia jovenívola més amarada de terra que de cel, i encara hi podríem afegir el benestar en companyia dels marquesos de Comillas, el gaudi en una situació de privilegi dins la societat i el fet de trobar-se bé entremig de la fama; tot, fins a una data decisiva que canvià per complet el curs de la seva vida: després del viatge a Terra Santa s'adonà que no s'havia fet sacerdot per

Antoni Gaudí

a viure regalat, i la seva obra es convertí en vera i gairebé excessiva obra d'apostolat. I dic *excessiva* perquè, si de quelcom pecà mossèn Cinto, fou precisament d'excés, no de manca.

Els uns parlen d'un franciscanisme verdaguerià; altres, d'un franciscanisme gaudinià.

Un altre paral·lelisme: quan en l'any 1865 Verdaguer rebia a Barcelona els seus primers premis florals, a Vic li donaven un «suspensus» que el faria trontollar i sortir de polleguera. Aquell mateix any 1865 a Antoni Gaudí també el «suspenien» de Geografia Descriptiva.

Desconec si existeix correspondència epistolar entre Gaudí i Verdaguer. Qui sap si Josep M. de Casacuberta

guardava per a algun volum de l'*Epistolari de Jacint Verdaguer* alguna carta. Jo, de moment, no n'he trobada cap. Verdaguer ens diu que vivia «íntimament lligat» a les famílies Güell i López. El mateix ens podria dir Gaudí. Verdaguer n'era el capellà, el confessor, el conseller, el consol en moments de trasbals. No solament dels Comillas, sinó també dels Güell. Amb aquesta família aniria a Caldetes; amb en Güell viatjaria per tot Europa, des de França a Rússia. Antoni Gaudí era l'arquitecte dels Güell i més tard dels Comillas. Això fa suposar que Gaudí i Verdaguer s'havien de veure gairebé diàriament; si alguna consulta s'havien de fer, se la podien fer personalment. Però, si bé he dit que no havia trobat correspondència entre ells dos, sí que he trobat al·ludit el nom de Gaudí en l'epistolari entre el poeta i el seu amic Collell. Des de Barcelona, el 22 de novembre de 1884, Verdaguer li escrivia: «Caríssim Jaume: En la Torre del senyor Güell hi ha una font abundosa, sota un bust romà: si trobasses un nom llatí bonic? Gaudí m'ho diu a mi, i del meu cap no'n surt res de bon temps há.» Demostració de relació, de respecte, de consulta i d'amistat.

Amistat que no comença pas aquell 1884. Ja en 1876 Gaudí i Verdaguer formaren part de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques. Set anys més jove que Verdaguer, podem dir que Gaudí era el soci més cadell. Dos anys abans d'acabar la carrera ja era soci de l'entitat.

L'any 1883, Gaudí i Verdaguer, amb Guimerà, Oller, Collell i altres socis d'aquesta associació, anaren a Banyuls i a Elna, agermanats amb els literats catalans del Rosselló. Sota l'aixopluc dels claustres romànics d'Elna, Verdaguer els llegí un fragment inèdit del seu poema *Canigó*. D'aquella diada n'ha quedat un document gràfic: una fotografia en la qual apareix, entremig dels companys literats, el perfil de Gaudí, poblat d'una negra i abundosa barba. Casanellas, doncs, no l'encerta quan diu que «la primera fotografia documentada que posseïm de Gaudí és la del carnet de l'Exposició Universal del 1888, que es conserva en el Museo de Reus». Per aquestes dates Gaudí tenia

trenta-cinc a trenta-sis anys. No és aquesta, doncs, la primera fotografia, sinó aquella que es féu a Elna, junt a Verdaguer, ja que, com sabem, l'any 1883, Gaudí tenia trenta-un anys.

Joan Bergós, en el seu llibre *Gaudí, l'home i l'obra*, en el capítol «El ciutadà» ens diu que «l'arquitecte compartí totes les inquietuds i idealismes que vibraven en l'ambient durant els anys de la seva joventut, juntament amb els poetes Verdaguer i Maragall... i altres grans homes de la Renaixença Catalana, amb els qui lligà altíssima amistat».

Frederic Ratera, dins *Ripollès*, en un article dedicat a Gaudí i

Verdaguer, ens diu que «una continuada relació d'afectes va ser entre els dos durant els anys», i que «aquesta amistat no

fou trencada pels esdeveniments ocorreguts a mossèn Cinto».

Això és molt interessant de tenir en compte, ja que, a un cantó de la seva balança amical i professional, hi havia uns cognoms que pesaven molt i que en aquells tristos moments representaven una part molt important del bàndol contrari a Verdaguer. Així, almenys, ho creia el mateix sacerdot-poeta.

Gaudí digué, de mossèn Cinto, que *Canigó* traduïa més que *L'Atlàntida* el seu poema petri del Portal del Naixement del Temple de la Sagrada Família.

A la paret mitgera del Palau Güell i del gran edifici dels Comillas, del carrer del Comte de l'Assalt, Gaudí volgué homenatjar mossèn Cinto fent-hi dibuixar pel pintor Aleix Clapés un Atlànt de grans dimensions amb una atxa a la mà, en memòria de *L'Atlàntida* de Verdaguer, dedicada al primer marquès de Comillas.

Quan en Matamala feia d'aprenent al costat de Gaudí, va modelar un bust de Verdaguer amb barretina, inspirant-se en aquella fotografia tantes vegades reproduïda. Quan Gaudí el veié, se'l mirà, no pas amb l'esperit crític que es mira una obra d'art, sinó

amb ulls amorosos, diu Matamala, i tustant la testa de l'aprenent, li digué: «Fes-la tan bé con sàpigues, que la guardarem.»

Aquest amic sap de les visites sovintejades de Verdaguer al Temple de la Sagrada Família i de les converses sostingudes per ambdós. «Una vegada –continuarà dient-nos Matamala– el meu pare va dir-me que mossèn Cinto havia vingut a les obres sense dir res, i se'n tornà a ciutat; d'un tros lluny es girà i remirà el temple, caminant treballósament, malalt ja. No hi tornaria més. A l'any, moria.»

Heus ací, per acabar, un darrer paral·lelisme: mossèn Cinto moria un 10 de juny; Gaudí expirà també un 10 de juny.

No faltant gaire per a morir Verdaguer, aquell poble –aquell mateix poble que s'estriparia les vestidures en saber que se li moria el «seu poeta»– ni s'adonava de la seva presència pels carrers, sota la pluja, acompanyant enterraments, barrejat en aquells oficis funeraris entre altres capellans simplement com un més, per guanyar alguna pesseta, ja que el benifet no li arribava gairebé ni per a pagar el pis on vivia. Tan sols algun o altre company lletraferit ens l'ha descrit en aital situació. Un, d'entre els milers de ciutadans, que s'adonava que aquell capellà alacaigut i físicament acabat era el geni de la poesia catalana.

Quelcom semblant passà amb el gran arquitecte: un jorn fatídic del mes de juny de 1926, un tramvia atropellava un pobre vell de barba blanca que no coneixia ningú. Sense sentits fou portat a l'hospital. Tres dies després moria. I la ciutat donà proves de la seva consternació, organitzant un enterrament apoteòsic, semblant al de mossèn Cinto Verdaguer.

Ara una associació anomenada Amics de Gaudí té cura de la seva universalitat. I una entitat semblant, anomenada Amics de Verdaguer, es constituí legalment per a mantenir viu el record del gran poeta.

L'un i l'altre, però, ja fa anys que gaudeixen d'una altra mena de glòria, eterna i indiscutible i que ningú no els pot regatejar. ♦

